

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

ПАВЛЮК Ірина Богданівна

УДК 811.111.2'373'42:796.0511

ФАХОВА МОВА ФІТНЕСУ
(на матеріалі англомовних
лексикографічних джерел та спеціальних текстів)

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, доцент
Яхонтова Тетяна Вадимівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри іноземних мов для
природничих факультетів

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор
Бялик Василь Дмитрович,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
завідувач кафедри комунікативної лінгвістики
та перекладу

кандидат філологічних наук, доцент
Ріба-Гринишин Оксана Михайлівна,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
доцент кафедри філології та перекладу

Захист відбудеться 26 квітня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.15 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська 1, ауд. 405.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано «19» березня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філологічних наук, доцент

 О. В. Татаровська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню структурних, семантичних і текстових характеристик англійської фахової мови фітнесу.

Для сучасної епохи характерний динамічний розвиток нових наукових і професійних галузей, які здійснюють помітний вплив на рівень соціального та культурного життя суспільства. З огляду на ці процеси і явища особливого значення набувають термінознавчі дослідження фахових мов, які дозволяють виявити провідні характеристики та чинники розвитку різноманітних мовно-професійних сфер. Виокремлення загальних та часткових закономірностей термінотворення, структурно-семантичних та текстових особливостей фахових мов дає можливість цілеспрямовано регулювати процес утворення, стандартизації та функціонування термінів.

Фітнес як нова сфера людської діяльності з'явився в середині 60-х років минулого століття. Він поєднує в собі не лише безліч видів фізичної діяльності (силові, аеробні вправи та тренування гнучкості), але й раціональне харчування. Основними завданнями фітнесу є долучати громадян до активного способу життя та здорового режиму харчування, досліджувати вплив фізичних вправ на самопочуття людини та загальний стан здоров'я, проводити різні тестування для визначення рівня фізичної підготовки. Фітнес нині активно розвивається, і його відносно недавно сформована термінологія, у яку ввійшли терміни із суміжних галузей анатомії, біомеханіки, біохімії, спортивної фізіології, антропометрії та ін., вимагає наукового осмислення.

Запропоноване у дисертації дослідження англійської фахової мови фітнесу ґрунтується на синтезі теоретичних напрацювань у таких лінгвістичних галузях і напрямках, як термінознавство (К.Я. Авербух, О. Вюстер, Р. Глезер, Б.М. Головін, С.В. Гриньов-Гриневиц, І.Р. Дудок, І.С. Квітко, Т.Р. Кияк, В.М. Лейчик, Д. Мьон, Т. Рьоелке, Л. Хофман, С.Д. Шелов, В. Шмідт), лексична семантика (О.С. Ахманова, Л.Ю. Буянова, В.Д. Бялик, В.П. Даниленко, Т.Л. Канделаки, А.І. Моєсеєв, М.М. Полюжин), фахові мови (В.Д. Бялик, Ю.А. Зацний, Е. Вюстер, Т. Р. Кияк, Л. Дрозд, Л. Хофман, В. Шмідт), фаховий текст (Р. Арнтц, К.-Д. Бауман, С. Гопферіх, А.П. Коваль, Р.Г. Піотровський, В.Е. Чернявська, Е.Ф. Скороходько, Т.В. Яхонтова, Х. Флюк, Л. Хофман) з урахуванням результатів науково-практичного аналізу галузевих терміносистем, здійсненого у працях Е.Т. Дерді (англійська юридична термінологія), О.І. Дуди (процеси термінологізації в кредитно-банківській справі), Т.В. Михайлової (українська науково-технічна термінологія), О.М. Ріби (німецька фахова мова нафтової промисловості), В.В. Синьо (фахова мова лісництва), О.Д. Царук (англійська термінологія нафтогазової промисловості) та ін.

Актуальність теми дисертації визначається загальною спрямованістю сучасних термінознавчих досліджень на аналіз мовних та позамовних факторів розвитку окремих терміносистем; потребою опису нових динамічних тенденцій у розвитку фахових мов; відсутністю досліджень англійської фахової мови фітнесу.

Зв'язок роботи із науковими темами. Проблематика дисертації відповідає профілю і плану наукових досліджень, які проводять на кафедрі

англійської філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» у межах держбюджетної наукової теми Міністерства освіти і науки України «Концептуальна та мовна картини світу» (номер державної реєстрації 0113U001963). Тему дисертації затверджено вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 28 грудня 2010 р. (протокол № 12) та уточнено 9 грудня 2014 р. (протокол № 11).

Мета дисертаційної роботи – виявити, описати та узагальнити структурно-семантичні та текстові особливості англійської фахової мови фітнесу. Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- дослідити етапи розвитку та становлення фахової мови фітнесу;
- виокремити її термінолексику;
- окреслити термінологічні поля і мікрополя та з'ясувати гнізdotвірний потенціал термінологічних одиниць фітнесу;
- проаналізувати структурні особливості термінологічної лексики фітнесу з метою виявлення продуктивних способів творення лексичних одиниць;
- з'ясувати характер лексико-семантичних відносин у фаховій мові фітнесу (полісемії, омонімії, синонімії, антонімії, метафоризації, метонімії);
- виявити термінологічну частотність та насиченість англійських фахових текстів фітнесу та провести аналіз спільних і відмінних рис у їхній структурі, синтаксисі й морфології.

Об'єкт дослідження – англійська фахова мова фітнесу.

Предмет дослідження – структурні та семантичні особливості англійських термінів фітнесу; термінологічна насиченість, структурні, морфологічні і синтаксичні характеристики фахових текстів фітнесу.

Матеріалом дослідження слугують 3396 термінів фітнесу, а також 39 фахових текстів цієї галузі (19500 повнозначних слів). **Джерелом** матеріалу стали термінологічні словники, навчальні посібники, енциклопедії, фахові журнальні публікації, наукові статті у фахових виданнях, які висвітлюють проблеми фітнесу.

Методологічною основою дисертаційного дослідження стали головні підходи діалектики наукового пізнання: дисертаційного дослідження стали головні підходи діалектики наукового пізнання – системний, діахронний, структурно-синхронний та функціональний.

Для розв'язання поставлених завдань у дисертації застосовано комплекс лінгвістичних **методів**: *етимологічний аналіз* та *описовий метод* (для дослідження генези терміносистеми фітнесу), *словотвірний і компонентний аналізи* (для визначення основних словотвірних та структурних моделей термінів), *асоціативний* (для побудови лексико-тематичних полів), елементи *лінгвістичного спостереження* (для виявлення запозичень термінологічних одиниць з інших терміносистем), *зовнішньовалентний аналіз* (для встановлення комбінаторного потенціалу термінолексики у процесі утворення термінологічних словосполучень), *методика семного аналізу словникових дефініцій* (для встановлення тотожностей і відмінностей у семантиці термінів), *компонентний аналіз й метод опозицій* (для дослідження семантичної структури термінів і системних відношень між ними), *прагматичний аналіз* (для

виявлення комунікативно-прагматичних інтенцій продуцентів фахових текстів, розкриття взаємовідносин у діаді «продуцент-реципієнт»), *функціонально-стилістичний аналіз* (для з'ясування ролі окремих лексичних, синтаксичних та текстових елементів у реалізації комунікативної спрямованості досліджуваних фахових текстів). У дисертації також застосовано *математичні методи*, представлені *кількісними підрахунками* (частоти вживання терміноодиниць, синтаксичних конструкцій для виявлення правил розподілу мовних одиниць у фаховому тексті і виміру зв'язків між мовними елементами; афіксів, слів-термінів та термінів-словосполучень для виявлення морфологічних і структурних преференцій у термінотворенні), *статистичний метод* (використання формул для виявлення кількісного розподілу термінологічних одиниць у фаховому тексті та встановлення залежності між їхніми якісними й кількісними характеристиками), елементи *зіставного аналізу* (для виявлення спільних та відмінних рис у текстах, що порівнюються).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що уперше:

- здійснено комплексне дослідження англійської фахової мови фітнесу як нової сфери діяльності;
- виявлено специфіку формування та становлення терміносистеми фітнесу;
- виокремлено термінологічні одиниці власне фахової мови фітнесу;
- досліджено походження та прагматико-функціональний потенціал термінів фітнесу;
- узагальнено структурні, морфологічні і синтаксичні характеристики різних типів фахових текстів фітнесу.

Наукова новизна отриманих результатів узагальнена у таких **положеннях, які винесено на захист**:

1. Англійська фахова мова фітнесу – молода система, семантичне ядро якої становлять терміни, які корелюють із поняттями цієї сфери діяльності. Фахова мова фітнесу тісно пов'язана з різними галузевими науками: спортивною фізіологією, спортом, біохімією, біомеханікою, дієтологією, антропометрією, теоретичною та практичною медициною, спортивною реабілітацією завдяки засвоєнню їх терміносистем. Окрім термінів, до складу фахової лексики фітнесу входять номенклатурні одиниці та професіоналізми.

2. У терміносистемі фітнесу є дев'ять термінологічних полів: «фізіологія фітнесу та виконання вправ» (*Fitness and Exercise Physiology*), «спорт та рекреаційна діяльність» (*Sports and Recreational Activities*), «вправи: розтяжки та зміцнювальні» (*Exercise: Stretchers and Strengtheners*), «методи тренувань та устаткування» (*Training Methods and Equipment*), «будова тіла та рухи» (*Body Structures and Movements*), «розлади та хвороби» (*Disorders and Diseases*), «фізичні ушкодження, отримані під час тренування, та реабілітація» (*Exercise-related Injuries and Treatments*), «дієти та режими харчування» (*Diets and Dietary Regimes*), «складники їжі, напоїв та харчових добавок» (*Drinks, Food and Supplements Ingredients*).

3. Гніздотвірний потенціал термінологічних одиниць свідчить про ієрархічну структуру терміносистеми фітнесу і наявність структурно-семантичних відношень між лексичними одиницями. В утворенні

термінологічних гнізд у фаховій мові фітнесу беруть участь як терміни вузькогалузеві, так і з суміжних галузей та загальнонаукові.

4. Основними структурними типами досліджуваних термінологічних одиниць є двокомпонентні терміни та афіксальні похідні. Найпродуктивнішими моделями утворення складних двокомпонентних термінів є моделі **N+N** та **A+N**. Тенденція до мовної економії та прагнення англійської мови до моносилабізму сприяють використанню в фаховій мові фітнесу термінів-аббревіатур, серед яких домінує ініціальний тип.

5. Поповнення фахової мови фітнесу відбувається засобами вторинної номінації завдяки метафоризації і метонімізації. Терміни фітнесу утворюються внаслідок спеціалізації значення загальноживаних слів на позначення органів тіла людини, предметів побуту, абстрактних явищ, тварин.

6. Системний характер термінології фітнесу визначається наявністю антонімічних відношень, які є універсальним засобом тематичної, ієрархічної та різнополусної організації досліджуваної фахової мови. Асистемність термінології фітнесу полягає в наявності полісемічних, омонімічних та синонімічних термінів, які, за відсутності контексту, перешкоджають порозумінню між фахівцями, але водночас є джерелом поповнення термінолексики фітнесу.

7. В основі фахового тексту лежить прагматично орієнтована комунікація у певній сфері людської діяльності, яка має структурно-текстові ознаки та лексико-семантичні і синтаксичні характеристики. За комунікативною спрямованістю фахові тексти фітнесу класифікуються за типом: 1) **ФАХІВЕЦЬ/ЖУРНАЛІСТ-НАУКОВЕЦЬ** → **НЕФАХІВЕЦЬ/АМАТОР**; 2) **ФАХІВЕЦЬ** → **МАЙБУТНІЙ ФАХІВЕЦЬ**; 3) **ФАХІВЕЦЬ/НАУКОВЕЦЬ** → **ФАХІВЕЦЬ/НАУКОВЕЦЬ**. Частотність використання термінів фітнесу залежить від типу фахового тексту. Термінологічна частотність досягає максимуму у наукових статтях і мінімуму – у науково-популярних текстах. Вибір графічних, лексичних і синтаксичних засобів у тексті також співвідноситься з його цільовою спрямованістю.

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що багатоаспектний аналіз англійської фахової мови фітнесу збагачує і розширює теоретичні засади термінознавства, досліджень мов фаху, лексикології і лексикографії, що має важливе значення для подальшого вивчення механізмів формування і функціонування інших терміносистем і фахових мов.

Практична цінність. Результати дисертаційного дослідження можна застосовувати у курсах із лексикології (розділ «Лексична семантика»), текстолінгвістики (розділ «Структура тексту»), термінознавства (розділ «Стандартизація та уніфікація термінології»), у викладанні англійської мови на факультетах реабілітаційної медицини, галузевій лексикографії, для укладання методичних розробок, посібників, підручників, словників, інформаційно-пошукових тезаурусів, а також у наукових дослідженнях студентів і аспірантів.

Особистий внесок. Усі результати дослідження є наслідком самостійної праці дисертанта. Статей, опублікованих у співавторстві, немає.

Апробація. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження апробовано на таких наукових конференціях: II Міжнародна

науково-методична конференція «Навчання англомовної академічної комунікації в Україні та у світі: проблеми і перспективи» (Львів, 2011), V Міжнародна науково-практична конференція «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах» (Львів, 2012), VII Міжнародна науково-практична конференція «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (Острог, 2013), XXX Міжнародно-практична конференція «В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии» (Новосибирск, 2013), *International Virtual Academic Conference «Exploring Linguistics, Literature and Intercultural Communication»* (Івано-Франківськ, 2013), VII Міжнародна наукова конференція «Актуальні проблеми германської філології та прикладної лінгвістики» (Чернівці, 2013), I Всеукраїнська науково-практична конференція «Мова як засіб міжкультурної комунікації» (Херсон, 2014), Міжнародна наукова конференція «Актуальні проблеми філології та лінгвістики 2015» (Будапешт, 2015), а також на щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, 2010-2015).

Публікації. Основні положення й результати дослідження висвітлено у 5 статтях, опублікованих у фахових виданнях України, двох статтях у зарубіжних періодичних виданнях та двох тезах доповідей.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з вступу, чотирьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел, списку лексикографічних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 245 сторінок, обсяг основного тексту – 183 сторінки. У додатках подано глосарій власних термінів фітнесу, таблиці та схеми. Список використаних джерел містить 337 публікацій, з яких 116 – іноземними мовами. Список лексикографічних джерел включає 9 позицій, список джерел ілюстративного матеріалу – 39.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету, визначено завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну роботи, описано методи дослідження, схарактеризовано фактичний матеріал, окреслено теоретичне й практичне значення здобутих результатів, зазначено форми їх апробації.

Розділ 1 «Теоретичні засади дослідження фахових мов». У мовознавчій науці досі немає єдиного погляду щодо визначення поняття «фахова мова». До 70-х років минулого століття трактування цього терміна було обмежено дослідженнями термінології у сфері фіксації та стандартизації. Із розвитком термінознавства термін «фахова мова» почав охоплювати морфологічні та синтактико-стилістичні елементи спеціальних текстів, а також їхні структурні характеристики.

Теоретичні та методологічні засади дослідження фахових мов були сформульовані у працях Л. Хофмана, К.-Д. Баумана, Г.Ф. Флука, В. Фон Хана,

Р. Пелька та Д. Мьона, які показали, що фахові мови володіють рядом інтегральних ознак: вони ґрунтуються на розвинених національних мовах; їхньою лексичною основою є терміни; фахові мови надають перевагу певним граматичним засобам загальнонавчаної мови та інколи використовують їх у спеціальному значенні; вони мають писемну та усну форми; їм притаманний міжрегіональний характер та тісний зв'язок із певною сферою діяльності.

Фахова мова існує на основі загальнонавчаної мови як засіб професійного спілкування фахівців, а фаховий текст є основним репрезентантом фахової комунікації, що надає можливість всебічно розкрити її особливості. Семантичним ядром будь-якої фахової мови є *термін* – мовний знак, який співвідноситься із певним поняттям фахової мови і вступає у системні відносини з іншими словами в межах замкненої системи. Головними вимогами до терміна є його системність, наявність дефініції, точність, стислість та однозначність. Всі терміни співвідносяться з певною термінологією і є елементами певних терміносистем. Як і будь-яка лексична одиниця, термін виконує низку функцій у фаховій комунікації: номінативну для називання певних понять, предметів, явищ; сигніфікативну для позначення загального поняття, яке є елементом системи спеціальних понять певної галузі науки чи техніки; когнітивну, яка визначає термін як підсумок довготривалого процесу пізнання сутності предметів і явищ об'єктивної діяльності та внутрішнього життя людини, як вербалізацію спеціального концепту (В.М. Лейчик); комунікативну для передачі у часі і просторі фахових знань (В.М. Лейчик).

Важливу роль у фаховій комунікації відіграють номенклатурні одиниці (номени) та професіоналізми, оскільки спілкування між фахівцями може відбуватися на різних рівнях. Попри їхню важливість, вони не входять до складу термінологій. На відміну від термінів, номенам (наприклад, *Smith machine* – машина Сміта) притаманна конкретність семантики і відсутність дефініцій; вони протиставляються термінам, оскільки їх значення денотативне, предметне (В.В. Синьо). Професіоналізми (наприклад, *six pack* – накачані м'язи черевного пресу) відрізняються від термінів ненормативним вживанням і стилістичною маркованістю; вони виступають професійно-розмовними дублетами офіційно визнаних термінів і часто утворюються шляхом скорочення термінологічних словосполучень та слів.

Фахова мова в період свого становлення проходить декілька етапів від розв'язання конкретних вузькоспеціалізованих завдань до широкомасштабних узагальнень. На розвиток фахової мови впливають позамовні та мовні чинники, так само як і їх взаємодія.

Англійська фахова мова фітнесу пройшла три основних етапи розвитку: 1) донауковий, який є первинним і характеризується запозиченням загальнонавчаних слів у терміносистему; 2) протонауковий, що оперує спеціальними поняттями, які здебільшого запозичені з латини та старогрецької мови (наприклад, *competition, pronation, nutrition, obesity, gluteus*); 3) власне науковий, який характеризується появою вузькогалузевих термінів (*sit-up, workout, dancercise, boxercise, dropout, onset muscle soreness, interval training, positive failure, ketosis, passive exercise, carbohydrate loading, dead-lift*).

Фахова мова фітнесу є відносно молодою професійною мовою, яка складається із сукупності усіх мовних засобів, що використовуються в межах фахової комунікації. Під *лексикою фітнесу* розуміємо сукупність використовуваних у фаховій комунікації лексем загальноживаної мови, термінів спорту, медицини, харчування, фітнесу і загальнонаукової термінології, а також номенклатурних одиниць і професіоналізмів. Такий склад лексики фітнесу зумовлено тим, що фахова комунікація відбувається не лише на рівні фахівців, а й між пересічними людьми, які прагнуть покращення якості життя та самопочуття, і тому вона повинна задовольняти широкий спектр комунікативних потреб і вимог.

Розділ 2 «Методологія дослідження фахової мови фітнесу». Вибір методології і методів дисертаційного дослідження зумовлено специфікою досліджуваного матеріалу. Для розв'язання поставлених завдань було застосовано основні принципи наукового пізнання, які трансформовано у площину дослідження структурно-семантичних та функціональних характеристик англійської фахової мови фітнесу, та залучено лінгвістичні методи.

У дисертації використано низку власне термінознавчих методів для аналізу структури та конструювання терміносистеми, виділення терміноелементів, розчленування сполучень терміну. В межах дослідження застосовувались суто лінгвістичні і математико-статистичні методи, підходи, які пов'язані з теорією тексту і теорією варіантності, логіко-лінгвістико-термінознавчі прийоми.

На початковому етапі відбувся відбір фактичного матеріалу дослідження з використанням методу суцільної вибірки лексичних одиниць із вузькогалузевих лексикографічних джерел сучасної англійської мови. Відбір текстів здійснювався на основі таких критеріїв, як: хронологічна обмеженість; забезпечення однорідності та репрезентативності вибірки, змістовно-тематична обмеженість; цільова обмеженість; за обсягом, для оцінки насиченості фахових текстів фітнесу.

Другий етап було присвячено аналізу структурно-семантичних характеристик англійської фахової мови фітнесу. Він здійснювався на основі етимологічних та структурних дефініцій, а також засобів логічного аналізу. Семантичний, словотвірний та компонентний аналізи дозволили дослідити склад терміносистеми фітнесу, системно її представити, а також проаналізувати лексико-семантичні особливості термінів.

На третьому етапі досліджено текстові особливості мови фітнесу. Частотність, насиченість і особливості функціонування термінологічних одиниць у фахових текстах було визначено за допомогою математико-статистичних методів. Для виявлення текстових характеристик англійської фахової мови фітнесу було залучено: прагматичний аналіз, який дав можливість розкрити комунікативно-прагматичні інтенції продуцентів фахових текстів; функціонально-стилістичний, що дозволив з'ясувати роль окремих лексичних, синтаксичних та текстових елементів у реалізації комунікативної спрямованості фахових текстів; порівняльний та описовий методи – для

встановлення й опису відмінностей між типами текстів фітнесу в залежності від продуцента та реципієнта тексту.

Розділ 3 «Структурно-семантичні особливості фахової мови фітнесу». Англійська терміносистема фітнесу віддзеркалює стан науки про фітнес, спортивно-оздоровчих програм та тестування їхнього впливу на загальне самопочуття людини. Її можна поділити на такі лексико-тематичні поля: 1) спорт, 2) медицина і 3) харчування, які, своєю чергою, поділяються на менші мікрополя.

В межах термінології фітнесу виокремлено дев'ять термінологічних мікрополів: «фізіологія фітнесу та виконання вправ» (*Fitness and Exercise Physiology*), «спорт та рекреаційна діяльність» (*Sports and Recreational Activities*), «вправи: розтяжки та зміцнювальні» (*Exercise: Stretchers and Strengtheners*), «методи тренувань та устаткування» (*Training Methods and Equipment*), «будова тіла та рухи» (*Body Structures and Movements*), «розлади та хвороби» (*Disorders and Diseases*), «фізичні ушкодження, отримані під час тренування, та реабілітація» (*Exercise-related Injuries and Treatments*), «дієти та режими харчування» (*Diets and Dietary Regimes*), «складники їжі, напоїв та харчових добавок» (*Drinks, Food and Supplements Ingredients*). Ці мікрополя становлять невід'ємні частини термінології фітнесу, характеризують її як окрему терміносистему і є свідченням її структурної та логічної цілісності.

Кількість запозичених термінів з вищеназваних галузей складає 96,91% терміносистеми фітнесу, серед яких терміни спорту (наприклад, *physical activity, ballistic training, assisted active exercise*); медичні терміни та лексика споріднених дисциплін (*fat malabsorption, cardiovascular diseases, glycaemic index*); терміни харчування (*designer foods, energy supplement, Atkin's diet*). У межах терміносистеми фітнесу можна знайти й загальноживані слова (*team, wellness, rest*).

Проте у фаховій мові фітнесу є терміни, які відображають специфіку фітнесу стосовно інших галузей. Ці терміни є новими, створеними свідомо для позначення нових понять, наприклад, *threshold of training* (тренувальний максимум), *Physical fitness standards* (станданти фізичного фітнесу), *aerobic endurance* (аеробна витривалість), *Cooper's points* (шкала Купера).

Мова фітнесу є чітко організованою системою, що підтверджують експліцитні гнізdotвірні особливості її термінологічних одиниць. У фаховій мові фітнесу було виявлено 173 гнізdotвірні терміни, навколо яких знаходиться 63% термінів. Гнізdotвірний статус мають лексеми з найбільшим смисловим та інформативним навантаженням у терміносистемі, які позначають загальніші поняття в порівнянні з іншими елементами термінологічного гнізда, що виконують роль термінів-денотатів. Число термінів, які групуються навколо слів-денотатів, кількісно відрізняється, коливаючись від 136 до 2 в залежності від значущості денотата. Всі гнізdotвірні терміни можна поділити на три групи. До першої групи відносяться термінологічні гнізда кількістю від 136 до 30, які є термінами-домінантами, наприклад, *training, diet, test, exercise, stretch, muscle, food, fat, weight, nutrition, protein, fitness*, що безпосередньо пов'язані з основними поняттями й функціями фітнесу. Другу групу складають терміногнізда, які включають 29-15 термінів, наприклад, *vitamin, system,*

metabolism, capacity, lunge, extension та ін. До третьої групи належать гнізdotвірні терміни, які утворюють від 14 до 2 термінів: *fibre, eating, composition, flexibility, endurance, resistance, drill, fatigue* тощо.

Структурно терміни фахової мови фітнесу представлені термінами-словами, що становлять 37% (наприклад, *hyperactivity*) та термінами-словосполученнями – 63% (*Physical Activity Level*). Терміни-слова представлені іменниками, дієсловами і прикметниками. Ядром фахової мови фітнесу є терміни-іменники (79%), наприклад, *metabolism, malnutrition, calorimeter*. На прикметники (14%) та дієслова (7%) припадає незначна кількість однослівних термінів, приміром, *nutrient-dense, rehydrate*.

До найпродуктивніших моделей утворення двокомпонентних термінів у фаховій мові фітнесу належать моделі N+N (50%, *adaptation energy*), A+N (40%, *conversational index*). Серед трикомпонентних термінів найпродуктивнішими моделями є A+N+N (34%, *ideal body weight*), N+N+N (20%, *exercise tolerance test*), A+A+N (11%, *Recommended Daily Allowance*). У межах фахової мови зафіксовано 58 чотирикомпонентних термінів та 6 п'ятикомпонентних, наприклад: *Cunningham and Faulkner treadmill test, coronary heart disease risk factor*. Уживання багатоконпонентних утворень пояснюється специфікою синтаксичної організації англійської мови, завдяки якій ядро-іменник виявляє здатність до багатоелементного означення.

Найпоширенішими є афіксальні похідні, які складають більше половини однослівних термінів. Кількість суфіксів, за допомогою яких утворюються похідні терміни фітнесу, становить 50, зокрема похідні терміни-іменники утворені з використанням 34 одиниць. Найуживанішими суфіксами є: *-tion (-sion)* – 59 одиниць (*extension*), *-ine (-in)* – 43 одиниці (*creatine, insulin*), *-ing* – 37 одиниць (*chining*), *-er (-or)* – 32 одиниці (*caliper, constrictor*); 22 терміни мають суфікси *-ia, -osis, -ity* (*insomnia, glycaemia, obesity*), а 16 – *-ics* (*biomechanics, plyometrics*). Похідні прикметники утворені з використанням 13 суфіксів: *-ic* – 43 одиниці (*hydrotic*), *-al* – 25 одиниць (*cervical*), *-ed* – 14 одиниць (*saturated*), *-ant (-ent)*, *-ar, -ive, -y* – по 8 одиниць (*deficient, lumbar, nutritive, healthy*), *-able (-ible, -eble)* – 5 одиниць (*digestible*), *-ior, -ous* – по 4 одиниці (*posterior, dextorous*), *-ary (-ry)*, *-oid* – по 2 одиниці (*dietary, deltoid*), *-ing, -ory* – по 1 одиниці (*inflammatory, nourishing*). В утворенні дієслів використовується 3 суфікси: *-ate, -ify, -ise (-ize)* (*detoxify, metabolize, supinate*). Таким чином, у суфіксальному творенні термінів фітнесу бере участь 52% від наявних у сучасній англійській мові суфіксів (О.Д. Мешков). Префіксальні похідні англійської терміносистеми фітнесу утворені за допомогою 45 префіксів та префіксоїдів. Найуживанішими серед них є: *over-* – 15 одиниць (*overpronation*), *hyper-* – 14 одиниць (*hyperextension*), *re-* – 9 одиниць (*rehydration*), *under-, non-, in-, bi-, myo-* – по 7 похідних (*undernourishment, non-fattening, incoordination, bipennate, myopathy*), *anti-, hypo-, de-, un-* – по 6 похідних (*antioxidant, hypotonia, detoxication, unsaturated*).

Завдяки словоскладанню утворено 111 термінів-слів, серед яких домінують складні іменники, утворені складанням двох субстантивних (55 одиниць, *heartbeat*) та ад'єктивної та субстантивної основ (15 одиниць, *deadlift*), і складні прикметники, утворені складанням субстантивної та ад'єктивної

основ (11 одиниць, *calorie-dense*). Деякі складні слова утворені синтаксичним шляхом: *mind-body-spirit*, *five-a-day*, *weight-for-age*, *lacto-ovo-vegetarian*.

Найпродуктивнішими моделями, за якими шляхом конверсії утворюються терміни фітнесу англійської мови, є $V \rightarrow N$ (54 похідних, наприклад, *crunch*), з яких 19 утворилося від дієслів з постпозитивами (*to curl up* → *curl-up*), та $N \rightarrow V$ (36 похідних, *spasm* – *to spasm*).

Тенденція до мовної економії та прагнення англійської мови до моносилабізму сприяють використанню термінів-аббревіатур: виявлено 165 термінів-скорочень, що становить 4,85% від загального корпусу терміносистеми (*WPI* – *whey protein isolate*, *PAL* – *physical activity levels*). Ініціальний тип аббревіатур, що є найпоширенішим, номінує сім категорій понять: види фізичних вправ, фізичні процеси в організмі під час або після тренування, захворювання та синдроми, хімічні сполуки і препарати, стандарти та норми споживання, харчові і спортивні добавки, фізіологічні показники. Структурно-семантичний аналіз скорочень термінів фітнесу дозволив виявити такі типові процеси їх утворення, як усічення (*carbohydrate* → *carb*, *gymnasium* → *gym*, *pectorals* → *pecs*) та телескопія (*aquarobics*, *boxercise*, *aerobicise*).

В основі процесу семантичної деривації продуктивною є метафоризація загальноновживаного слова, наприклад, *yo yo dieting* – швидка втрата та набір ваги від *yo yo* – іграшка, яка рухається вгору та вниз. Метонімічне перенесення здійснюється на основі зв'язку між процесом і результатом, процесом і особою, процесом і предметом, частиною і цілим, предметом і особою (*treadmill* – одноманітна механічна праця і бігова доріжка; *conditioning* – піклування про фізичний стан здоров'я і хороша фізична форма; *deadlift* – змагання з важкої атлетики і підйом штанги з підлоги). Завдяки спеціалізації загальноновживаних слів їхня семантика змінюється, і вони використовуються у терміносистемі фітнесу на позначення фахових понять.

Полісемічні, омонімічні, синонімічні та антонімічні відношення відіграють принципово важливу організуючу роль в окремих підсистемах лексики фітнесу. Полісемічні відношення в терміносистемі вказують на те, що з розвитком фітнесу значення деяких термінів уточнюються, а інші через брак формальних засобів вираження розширюють свій семантичний обсяг. Проведений аналіз дозволив виявити внутрішньогалузеву, міжгалузеву та зовнішньосистемну полісемію термінів фітнесу на основі функціональних характеристик.

Семантичною основою *внутрішньогалузевої полісемії* є диференціація наукових понять, розхитування значення однозначного терміна в межах терміносистеми, наприклад: *anatomy* – *a branch of science dealing with the form and arrangement of body parts* і водночас *the bodily structure of an organism*. *Міжгалузева полісемія* виявляється в одночасному вживанні термінів на позначення галузевих понять в інших наукових дисциплінах, які можуть бути наближеними (біологія, механіка) або віддаленими (філософія, фізика): наприклад, термін *acceleration* у сфері фітнесу трактується як *the act of accelerating*, а в економічній сфері – як *the speeding up of debt repayment*. *Зовнішньосистемна полісемія* зумовлена семантичною трансформацією багатозначного слова, коли одне з його значень поступово спеціалізується в

назву певного наукового чи іншого подібного поняття з властивими йому семантичними й функціональними ознаками (І.К. Білодід), наприклад, **conditioning**: *the process by which people or animals are trained to behave in a particular way when particular things happen* – у термінологічному контексті фітнесу набуває таке значення: *activities that exercise the whole body to improve overall physical fitness, especially aerobic fitness, muscle strength, and flexibility*.

У результаті руйнування семантичного зв'язку між значеннями одного слова відбувається розпад полісемії і утворення омонімії. Для термінології фітнесу характерне те, що її терміни-омоніми функціонують у різних термінологічних системах і мають різні дефініції. Найбільш поширеною є міжгалузева термінологічна омонімія, наприклад: *conditioning1* – (тех.) кондиціонування повітря, *conditioning2* – (екон.) приведення товару у відповідність зі встановленими нормами, *conditioning3* – (спорт.) загартування, загальнорозвивальні вправи.

У синонімічній відносині вступає 436 термінів; на кожен термін припадає 1,08 синоніма. Довжина синонімічного ряду становить 2–5 синонімів. Переважають синоніми-дублети, наприклад: *push-up – press-up* (віджимання), *carbohydrate loading – carbloading* (надмірне споживання вуглеводів для додаткової витривалості).

Антонімія слугує засобом побудови основи фахової лексики, навколо якої формуються її основні поняття, наприклад: *fine motor skills* (дрібна моторика), *gross motor skills* (загальна моторика), *activity* (діяльність), *inactivity* (бездіяльність). Перетин синонімічних та антонімічних відносин свідчить про системність терміносистеми. Між синонімічними рядами виявляються симетричні антонімічні відношення, які утворюють мікросистему, де антонімічні компоненти взаємопов'язані з мікросистемою синонімічного ряду (З. Куделко), наприклад: *anaerobic exercise – aerobic exercise = aerobic activity – steady state exercise*.

Розділ 4 «Текстовий вимір фахової мови фітнесу». Фаховий текст є основним засобом, який дозволяє розкрити особливості фахового спілкування. Його основою є прагматично орієнтована комунікація у певній сфері діяльності, яка має текстуальні ознаки та лексичні, семантичні і синтаксичні особливості.

За комунікативною спрямованістю фахові тексти фітнесу можна класифікувати за такими типами: 1) ФАХІВЕЦЬ/ЖУРНАЛІСТ-НАУКОВЕЦЬ → НЕФАХІВЕЦЬ/АМАТОР; 2) ФАХІВЕЦЬ → МАЙБУТНІЙ ФАХІВЕЦЬ; 3) ФАХІВЕЦЬ/НАУКОВЕЦЬ → ФАХІВЕЦЬ/НАУКОВЕЦЬ.

Термінологічна насиченість фахових текстів залежить від комунікативної мети продуцента. Що вища насиченість тексту вузькогалузевими термінами, то вищий ступінь зорієнтованості цього тексту на проблеми конкретної наукової галузі. Термінологічна насиченість (виражена у %) – це ймовірність того, що випадково взяте повнозначне слововживання є термінологічним, тобто це частка термінологічних слововживань серед повнозначних слів (Ф.А. Циткіна). У текстах першого текстотипу термінологічна насиченість становить 42,25% (213 терміноодиниць), другого – 58,49% (292), а третього – 59,45% (297) у вибірці з 19500 повнозначних слововживань (39 текстів по 500 повнозначних слововживань). Цікавими є отримані кількісні дані про частотність вживання

деяких термінів, що можуть бути використані при укладанні словників: наприклад, абсолютна частотність іменника *muscle* та термінів, утворених з його допомогою (*abdominal muscles, muscle-bound, musculature, muscular tissue* тощо) становить 390 терміновживань. Фахова мова фітнесу характеризується високим рівнем абстракції, оскільки у досліджуваних текстах 62,28% термінів мають абстрактний характер, наприклад: *fatigue threshold* (поріг витривалості), *acquired aging* (передчасне старіння).

Кожному текстотипу притаманні певні особливості у структурі та мовному оформленні. Текстотип ФАХІВЕЦЬ/ЖУРНАЛІСТ-НАУКОВЕЦЬ → НЕФАХІВЕЦЬ/АМАТОР (науково-популярні тексти) характеризується встановленням безпосереднього зв'язку між продуцентом та реципієнтом з використанням різних засобів спонування до пізнавальної діяльності: риторичних запитань (*What's aerobic, anyway?*), конструкцій «запитання-відповідь» (*For example, 2 brothers of similar weight, height, build and activity level could both over eat above and beyond their daily caloric needs for 8 to 10 pounds while another 7 or 8 pounds – though they ate the same exact foods and same total caloric intake. Why? Thermogenesis*) імперативних конструкцій або ж звернень-регуляторів (*Compare the difference between..., just think about it...*), особових займенників *you* та *we* (*We know exercise is good for us, now how do we get it every day?*), стилістичних засобів (*Body fat is nature's jacket*). У текстах цього типу часто виділяють лапками вузькогалузеві терміни (*It is the "core temperature" – the amount of heat continually produced within the body*) та терміни, вжиті в образному значенні (*One reason that dietary fat is more "fattening" than carbs and proteins, is due to fat's relatively tiny thermic effect*), використовують вирази *so-called, once called* (*Thermogenesis was once called the SDA effect or specific dynamic action*) для акцентування певної чужорідності термінології.

Текстотип ФАХІВЕЦЬ→МАЙБУТНІЙ ФАХІВЕЦЬ (науково-навчальні тексти) має виразно окреслену структуру, яка реалізується за допомогою нумерації абзаців і поділу на підрозділи. Для нього характерне використання широкого арсеналу графічних засобів, математичних виразів і символів (*Although there are no uniform standards for body-fat percentages, a% BF of 38% for females and 25% for males generally is considered in the obese range (21, 30)*), візуальних елементів (таблиці, схеми, рисунки) для унаочнення змісту тексту, інфінітивних конструкцій для активізації пізнавальної діяльності (*To build up a muscle, you must overload it*). На лексичному рівні текстів виявлено такі провідні особливості: терміни вводяться за допомогою дефінування одночасно з термінами-дублетами (*Fat free mass refers to the mass of the fat free tissue of the body and often is used synonymously with the term lean body mass*); місткі поняття уточнюються (*Android-type obesity (i.e., male-pattern obesity, apple shape) refers to the excessive storage of fat in the trunk and abdominal areas*); поряд з терміном вказується його аббревіатура в дужках для подальшої мовної економії (*Body weight (BW) refers to the size or mass of the individual*).

Тексти типу ФАХІВЕЦЬ/НАУКОВЕЦЬ→ФАХІВЕЦЬ/НАУКОВЕЦЬ (наукові тексти) мають чітку архітекtonіку побудови. Їм властивий найвищий ступінь інформативності та відсутність емоційного навантаження. У текстах цього типу широко застосовуються дієприкметникові звороти для стислості

викладу (*An example of a study supporting the former viewpoint is the Aerobics Center Longitudinal Study*) та пасивні конструкції для уникнення суб'єктивного авторського «я» (*Standardized procedures were followed for each of the assessment tests and are published in detail elsewhere*). На відміну від продуцентів науково-популярних текстів, автори-науковці подають образно-стилістичні засоби у лапках (*It is clear that mitochondria plays a role in the cell that goes well beyond their dogmatic function as the “powerhouse of the cell”*).

У всіх фахових текстах фітнесу використовуються графічні, лексичні та синтаксичні засоби зв'язності тексту: виділення слова, словосполучення і речення за допомогою напівжирного шрифту, курсиву, рамки, величини літер та розміру шрифту (*Muscular strength is the ability of muscle to exert one maximal force against resistance; For healthy individuals, this occurs between 50% and 66% of their maximal working capacity*); метатекст для структурування викладу матеріалу (*Chapters 6 and 7 provide detailed information about assessing musculoskeletal fitness and designing resistance training programs*); слова-зв'язки, що встановлюють логічні зв'язки між твердженнями (*Furthermore, the reader should understand that these terms will be used throughout this chapter based on the organization referring to this concept*); спонукальні речення, які містять прихований діалог у тексті (*Make sure each phase of the program works with the client's or athlete's schedule; if the workouts are not consistent, the program will fail*); паралельні конструкції (*When you are fit, they easily deliver oxygen and nutrients to tissues and remove wastes... When your muscles are fit, they can exert force for a burst of activity...*); інверсія (*For healthy individuals, this occurs between 50% and 66% of their maximal working capacity*).

У текстах всіх типів домінантну роль відіграють іменники. Частота вживання числівників із рівнем фаховості тексту зростає: у науково-популярних текстах вона становить 2,90%, у науково-навчальних – 3,09%, а у наукових – 5,36%. В той самий час частота використання особових, присвійних та неозначених займенників відповідно зменшується, що свідчить про намагання автора подати точну, об'єктивну інформацію. Простежується прогресивне зростання появи пасивних конструкцій: у науково-популярних текстах їх 15,09%, у науково-навчальних – 31,77%, а у наукових – 60,38%. Із зростанням фаховості тексту зменшується суб'єктивне ставлення продуцента до проблеми, яка розглядається; автор уникає інформації оцінного характеру, оперує фактами (*SL was calculated using the following formula: $SL (m) = velocity (m/s) / stride time (seconds)$*).

Структурні показники термінів також залежать від рівня фаховості тексту та комунікативних інтенцій продуцента. Частота вживання слів-термінів у наукових текстах становить 30,56%, що на 11% менше, ніж в науково-навчальних і на 27% - ніж в науково-популярних текстах. Найбільшу частоту вживання вузькогалузевих термінів – 47,66% - виявлено у науково-навчальних текстах. За рахунок зменшення слів-термінів у наукових статтях різко зростає частота трикомпонентних (*peak oxygen uptake*) і багатокомпонентних (*high-intensity circuit training*) термінів та термінів-аббревіатур (*DNA*) у порівнянні з науково-навчальними та науково-популярними текстами.

Особливість фахових текстів виявляється і в частотності застосування певних синтаксичних конструкцій. Провідну роль у фахових текстах фітнесу відіграють прості поширені речення, які сприяють ефективному сприйманню тексту реципієнтом, активізують пізнавальну діяльність та прагматичні очікування читачів (*Muscle endurance is essential in everyday activities such as housework, yard work, and recreational sports*). Широко використовуються речення середньої довжини – 10-12 повнозначних слів, які характеризуються лінійним викладом інформації, що сприяє легшому запам'ятовуванню. Роль окличних та питальних речень, засобів модальності та інфінітивних конструкцій нівелюється із зростанням рівня фаховості тексту.

ВИСНОВКИ

Однією з найсуперечливіших і недостатньо висвітлених проблем термінознавства залишається питання формування та дослідження фахових мов нових галузей знань. Зазвичай, вони виокремлюються з ширших сфер людської діяльності. Кожна з них формує свій власний об'єкт, предмет, завдання, поняттєвий апарат, що веде до виникнення потреби у власній термінології. Виокремлення нових галузей ґрунтується на аналізі становлення їхніх терміносистем. Під впливом мовних та позамовних чинників терміносистема поповнюється двома шляхами: появою нових термінів або семантичним переосмисленням (уточнення/звуження значення) вже наявних термінологічних одиниць.

Дослідження генези англійської фахової мови фітнесу свідчить про наявність трьох хронологічних шарів. До першого належать загальноновживані слова (*skill, train, snatch*), які шляхом термінологізації та звуження семантичного значення здобули статус терміна. Другий шар представлений словами, які відображають спеціальні поняття (*resistance, obese, tensor, pronation, progression*), що здебільшого запозичені з інших мов і належать до спеціальної лексики. Третій шар, який сформувався впродовж 19-20 ст., характеризується появою вузькогалузевих термінів (*arrested progress, deinhibition training, anabolic steroids, kinesiology, recommended daily intake*).

Фахова мова фітнесу складається із сукупності усіх мовних засобів, які в ній використовуються. Тематично до неї входять підсистеми окремих галузей. Під лексикою фітнесу розуміємо сукупність використовуваних у фаховій комунікації лексем загальноновживаної мови, власних термінів, термінологічних одиниць спорту, медицини, харчування, загальнонаукових термінів, номенклатурних одиниць, професіоналізмів.

Поділ термінів фітнесу на лексико-тематичні поля, які складаються з дев'яти термінологічних мікрополів, характеризує її як окрему терміносистему, що має власну структуру, логічний та поняттєвий взаємозв'язок між термінологічними одиницями. В утворенні фахової мови фітнесу беруть участь як вузькогалузеві терміни, так і терміноодиниці з суміжних галузей та загальнонаукові. Між запозиченими та власними термінами з'являються нові взаємозв'язки, внаслідок чого виникають нові термінологічні поля та гнізда. Гніздотвірний потенціал термінів фітнесу свідчить про наявність між ними

структурно-семантичних відношень.

Запозичення термінів в англійську фахову мову фітнесу із різних галузей та створення власних термінів свідчить про те, що фітнес є новою сферою знань, термінологія якої організована у струнку систему, що володіє певною самостійністю на основі об'єднання різних понять спорту, медицини та харчування. Такий склад лексики фітнесу зумовлений тим, що фахова комунікація відбувається не лише на рівні фахівців, а й між звичайними людьми, які прагнуть покращення якості життя та самопочуття.

Терміни фітнесу вирізняються структурною різноманітністю. За формальною структурою термінологічні одиниці поділяються на терміни-слова, терміни-словосполучення і терміни-аббревіатури. Терміни-словосполучення становлять більшість всіх термінів фітнесу. Серед термінів-словосполучень кількісно переважають двокомпонентні, що є виявом принципу лаконічності термінологічної номінації. Значно менше трикомпонентних термінів, а багатоконпонентні становлять незначну частину. Такий розподіл термінів зумовлений прагненням до максимальної точності, яку найкраще забезпечують стислі та лаконічні терміни.

Терміни-слова на морфологічному рівні переважно представлені іменниками та незначною кількістю прикметників і дієслів. Всі дієслова та прикметники, які мають термінологічне значення, співвідносяться з відповідними іменниками.

Структурно-семантичний аналіз скорочень термінів фітнесу дозволив виявити такі їх типи, як ініціальна аббревіація, усічення та телескопія. Ініціальні аббревіатури, які диференційовано на сім семантико-тематичних груп, є найпродуктивнішими для фахової мови фітнесу. Текстова функція термінів-аббревіатур не обмежується лише мовною економією, оскільки частота їхнього вживання у тексті взаємопов'язана з рівнем фаховості реципієнта тексту.

Поповнення терміносистеми фітнесу відбувається також шляхом семантичної деривації – метафоризації та метонімізації, що сприяє розвитку полісемії та омонімії. Незважаючи на те, що ці процеси сприймаються негативно у термінознавстві, їх не можна уникнути, оскільки терміни функціонують за тими ж самими мовними правилами, що й загальноживані слова. Мові фітнесу притаманна антонімія, яка слугує засобом побудови основи її фахової лексики. Перетин синонімічних та антонімічних відносин свідчить про системність терміносистеми сучасного англомовного фітнесу.

Дослідження функціонування термінів у текстах засвідчило взаємозв'язок між типом тексту, його комунікативною спрямованістю й особливостями функціонування в ньому термінологічних одиниць. Ця залежність виражається у ступені насиченості різних типів текстів термінологічними одиницями. Що вищий рівень фахових знань реципієнта, то насиченішими та складнішими за структурою є термінологічні одиниці у тексті. Найбільша термінологічна насиченість вузькогалузевими термінами була зафіксована у науково-навчальних текстах, де висвітлюються основні теоретичні засади фітнесу. Загальна термінологічна насиченість виявилась найвищою у наукових текстах, де, крім вузькогалузевих, широко використовуються загальнонаукові терміни.

Щодо мовного та структурного оформлення текстів фітнесу, то у них використовуються різні морфологічні, стилістичні, синтаксичні, графічні і візуальні засоби, які забезпечують належну комунікацію між продуцентом та реципієнтом. Текстотипу ФАХІВЕЦЬ/ЖУРНАЛІСТ-НАУКОВЕЦЬ → НЕФАХІВЕЦЬ /АМАТОР притаманне використання особових займенників першої особи множини *we* та другої особи *you* для створення невимушеної атмосфери спілкування; риторичних запитань та запитань-відповідей для створення ефекту безпосередньої комунікації; спонукальних речень для залучення реципієнтів до активної пізнавальної діяльності; спеціальних виразів для пояснення вузькоспеціалізованих термінів та стилістичних прийомів. Текстотип ФАХІВЕЦЬ → МАЙБУТНІЙ ФАХІВЕЦЬ характеризується використанням вказівних займенників та інверсії для наголошення на важливості поданої інформації; простих поширених речень для лінійного викладу матеріалу та його ефективного засвоєння; нумерації для чіткого поділу на абзаци, підрозділи та розділи; візуальних засобів для унаочнення змісту тексту. Текстотип ФАХІВЕЦЬ/НАУКОВЕЦЬ → ФАХІВЕЦЬ/НАУКОВЕЦЬ визначається: чіткою структурою, широким використанням дієприкметникових зворотів задля мовної економії, вживанням пасивних конструкцій для зменшення суб'єктивності авторського ставлення.

Результати комплексного дослідження англійської фахової мови фітнесу створюють перспективи для всебічного вивчення перекладацьких аспектів термінів фітнесу і продовження роботи з уніфікації та стандартизації термінології, яка сприятиме створенню тезаурусу термінів фітнесу. Застосований у дисертації підхід до дослідження мови фітнесу може бути екстрапольований на фахові мови інших галузей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Павлюк І. Б. Провідні характеристики фахових мов / І. Б. Павлюк // Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. праць. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2012. – Вип. 28. – С. 322–329.

2. Павлюк І. Б. Розвиток та становлення фахової мови фітнесу / І. Б. Павлюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Серія : «Філологічні науки». – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – Вип. 32. – С. 306–309.

3. Павлюк І. Б. Конверсія в терміносистемі фітнесу / І. Б. Павлюк // Наукові записки держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство). – Вінниця, 2013. – Вип. 18. – С. 187–191.

4. Павлюк І. Б. Лексико-тематические поля англоязычной терминосистемы фитнеса / И. Б. Павлюк // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии : материалы XXX Междунар. науч.-практ. конф. : сб. ст. – Новосибирск : Изд. «СибАК», 2013. – № 11 (30). – С. 85–95.

5. Павлюк І. Б. Семантична деривація у фаховій мові фітнесу / І. Б. Павлюк // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія : «Філологічні науки». – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – Кн. 1. – С. 26–31.

6. Павлюк І. Б. Синонімічні та антонімічні відношення у фаховій мові фітнесу / І. Б. Павлюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : «Філологічні науки». – Острог, 2014. – Вип. 43. – С. 224–229.

7. Павлюк І. Б. Термін як основа наукового тексту / І. Б. Павлюк // Навчання англomовної академічної комунікації в Україні та у світі: проблеми і перспективи : II Міжнар. наук.-метод. конф., 18–19 листопада 2011р. – Львів : ЛНУ, 2011. – С. 184–185.

8. Павлюк І. Б. Номенклатурні лексеми фахової мови фітнесу / І. Б. Павлюк // Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. – Л. : ЛДУ БЖД, 2012. – С. 149–150.

9. Pavliuk I. B. Popular Science Texts in the Sphere of Fitness / I. B. Pavliuk // Science and Education a New Dimension : Philology. – Budapest : Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe, 2015. – Issue 62. – P. 25–29.

АНОТАЦІЯ

Павлюк І. Б. Фахова мова фітнесу (на матеріалі англomовних лексикографічних джерел та спеціальних текстів). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2016.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню структурних, семантичних і текстових характеристик англійської фахової мови фітнесу з погляду сучасного термінознавства.

У роботі розглянуто поняття «фахова мова», «термін» та «терміносистема», обґрунтовано дослідження англійської фахової мови фітнесу, досліджено етапи розвитку та становлення лексики фітнесу, виокремлено термінолексику, окреслено термінологічні поля і мікрополя та встановлено гнізdotвірний потенціал термінологічних одиниць фітнесу, проаналізовано структурні особливості термінологічної лексики, встановлено характер лексико-семантичних відносин всередині фахової мови фітнесу (полісемії, омонімії, синонімії, антонімії, метафоризації, метонімії), виявлено термінологічну частотність та насиченість англійських фахових текстів фітнесу і проведено аналіз спільних та відмінних рис у структурі, синтаксисі й морфології цих текстів.

Ключові слова: термін, фахова мова, термінотворення, семантика, фаховий текст, продуцент, реципієнт.

Павлюк И. Б. Профессиональный язык фитнеса (на материале англоязычных лексикографических источников и специальных текстов). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2016.

Диссертация посвящена комплексному исследованию структурных, семантических и текстовых характеристик английского профессионального языка фитнеса с точки зрения современного терминоведения.

В работе рассмотрены понятия «язык для специальных целей», «термин» и «терминосистема», обосновано исследование английского языка фитнеса, исследованы этапы его развития и становления, выделена терминологическая лексика, выявлены терминологические поля и микрополя и установлен гнездовой потенциал терминологических единиц фитнеса, проанализированы структурные особенности терминологической лексики, характер лексико-семантических отношений внутри языка фитнеса (полисемии, омонимии, синонимы, антонимии, метафоризации, метонимии), определены терминологическая частотность и насыщенность английских специальных текстов фитнеса и проведен анализ общих и отличительных черт в структуре, синтаксисе и морфологии этих текстов.

Ключевые слова: термин, профессиональный язык, терминообразование, семантика, специальный текст, продуцент, реципиент.

Pavliuk I. B. Professional Language of Fitness (based on English lexicographical sources and specialized texts). – The manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology, speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Ivan Franko National University of L'viv, L'viv, 2016.

The thesis focuses on the complex analysis of structural, semantic and textual aspects of the English professional fitness language within the framework of terminology.

It is for the first time that English professional fitness language is analyzed on the level of terminology as well as of sentence and text. The thesis begins with the consideration of the concepts of professional language, term and term system. The stages of the development of English professional fitness language are then revealed and described, and structural and semantic characteristics of the English fitness terminological system and other lexical units are analyzed.

The investigation of the structure of the term system of fitness has allowed singling out nine terminological fields as well as microfields and determining the combinatorial potential of terminological units. The term-building characteristics of the English fitness terms including semantic, represented by metaphorical and metonymical ways of term-building, morphological (affixation, word-compounding, blending, conversion and abbreviation) and syntactic ones (terminological word-combinations, idiomatic terms) have been studied. Productive patterns of term-coining in the English professional fitness language have been identified.

The thesis follows the functional approach to studying specialized texts.

According to their communicative purposes, the specialized texts of fitness are classified into three major types: 1) EXPERT/EXPERT-JOURNALIST → NON-EXPERT/AMATEUR; 2) EXPERT → FUTURE EXPERT; 3) EXPERT/SCIENTIST → EXPERT/SCIENTIST. The texts have been studied from the viewpoint of term saturation, term frequency and of the way in which terms are distributed in the texts depending on their functional purposes. The research has also provided the insight into the structure of the specialized texts as well as into their lexical and terminological design. The analysis of similarities and differences in the structure, morphology and syntax of specialized texts on fitness has been carried out. Within the framework of this investigation, it has been established that there is a direct relationship between the types of texts, their communicative purposes and the choice of terminological units. The texts with a higher level of expertise of the text recipient are more saturated with terms, employ complex syntactical constructions and show a tendency towards rigid organization.

Key words: term, professional language, terminology, term building, semantics, specialized text, text producer, text recipient.

Підписано до друку 09.03.2016 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Ум.-друк. арк. 1,0.
Гарнітура Times New Roman.
Тираж 100 прим. Зам. № 12/2016

Віддруковано з готового оригінал-макета у друкарні ПП Супрун В.П.
Україна, 76014, м. Івано-Франківськ, вул. Витвицького 24/2.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції серії ІФ № 25
від 17.10.2005 р.

